

dinu kasnije izašao je novi prijevod njemački točniji. Ovaj prijevod izradio je pisac Weber i dao se za tim na prijevod latinski. Trebalo je naime da ovo djelo bude pristupačno cijelom katoličkom svijetu, a u drugu ruku potreban je bio latinski prijevod jer njemački tvrdi i suhoparni jezik nije ni iz daleka bio vrstan, da ga u onoj razumljivoj formi prevede iz armenskoga jezika. Koliko je time za znanost dobiveno, suvišno je spominjati. Osobita je za to zasluga pomenutoga prevodioca i izdavača, što imademo ovo dragocjeno djelo eto pri ruci. Iz toga se naime djela dobivaju novi vidici za istraživanje povijesti dogmata; ono nam pruža znamenitih uputa u tumačenju sv. Pisma onoga vremena; ono nam divno osvjetljuje religiozni život i mišljenje onoga doba, kad je živio sv. Irenej; a napokon podaje nam i sliku o samom tom velikom biskupu staroga Liona. — Pisac je iza predgovora napisao odulji uvod — prolegomena — o samom tom djelu Sv. Ireneja, o armenskom izvorniku, i o vlastitostima i svrsi ovoga spisa. A za tim se navodi tekst. Pisac, sv. Irenej, spominje u uvodu povod, koji ga je potakao na pisanje. Samo djelo imade dva dijela: u prvom se govori o božanskoj ustanovi religije kršćanske, De religione divina institutione posita eiusque cum fide christiana concordia; a u drugom se dokazuje božanski ugled Krista spasitelja i obnovitelja religije. Divina auctoritas Christi mediatoris et religionis, restauratoris. Na koncu potiče pisac štioća, da po vjeri žive i da se kloni od bezbožnog i ludog krivo-vjerja. — Sadržaj je dakle skroz dogmatičan, prijevod klasičan, vanjska oprema, papir, slova, tisak, upravo sjajna. Preporučujem. *Dr. Pazman.*

Bartmann Dr. Bernhard: *Lehrbuch der Dogmatik.* Dritte vermehrte und verbesserte Auflage. Erster Band. Freiburg im Breisgau Herdersche Verlagsausgabe.

Pisac, profesor teologije u Paderbornu, napisao je ovo djelo za školu kao priručnik svojim slušateljima. Imajući to pred očima izdao je djelo svoje njemački. Tim je da-

kako ova knjiga u hrvatskim krajevima nepristupačna postala. Kao što dolikuje školskoj knjizi kratkoća, tako je i pisac ovo svoje djelo u prvom izdanju u jednu svesku strpao. Ali kod novog izdanja, koje je povećano, morao je djelo razdijeliti u dvije sveske. U prvoj ovoj svesci iza uvoda o pojmu dogme i dogmatike, o dogmatičnim principima spoznaje, o metodi i zadaći dogmatike, ter o pregledu historijskom ove znanosti, raspravlja pisac tri pitanja: o Bogu, o stvorenju, o otkupljenju. Ostalo gradivo o milosti, o crkvi, sakramentima, posljednjim stvarima raspravit će se u drugoj svesci. — Osim kratkoće hvale kritika i jasnoću pisca. Ova pohvala je to znamenitija, što pisac nije propustio ni jedne točke nauke, koja je s po-jedinim pitanjima u savezu, a da je barem ne spomene, i što se je obazreo i na najnoviju literaturu, koja je na svjetlo izašla poslije prvoga izdanja ovoga djela. Prednost i je ta, što se u knjizi razlikuje već vanjskim načinom — raznolikošću pismenâ — glavno od sporednoga, važnija točka od manje važne, ono što je teza od dokaznoga dijela, a ono opet od tumačenja i pojedinih opazaka. U tom pogledu olakoćen je čitatelju posao i on veseliji nastavlja započeto učenje. Uvaženi časopis rimski *Civiltà cattolica* pohvalio je i metodu pisca, koju slijedi u ovom djelu. Preporučujem. *Dr. J. Pazman.*

Faulhaber Dr. Michaël: *Das Schwert des Geistes.* Feldpredigten im Weltkrieg. Im Verbindung mit Bischof von Keppeler und Domprediger Donders herausgegeben. Freiburg im Breisgau Herdersche Verlagshandlung. U maloj 8. Str. XIV. + 525. Cijena broširana M 5.50, uzevano M 6.60.

Izdavač ovoga djela bio je biskup u Speiru, a sada je nakon smrti kard. nadb. Bettingera postao nadbiskupom u Münchenu, prijestolnici kraljevine Bavarske; i kao takav imade osim svoje redovne jurisdikcije i posebnu jurisdikciju nad cijelom vojskom bavarskom. Svjestan si ove svoje službe i znajući dobro, da vojni svećenik u prvom redu onaj u bojnoj liniji,

nema vremena a još manje sabranosti, da sastavlja propovijedi i da uči i vadi iz knjiga, kojih nema pri ruci, po-brinuo se je za svoje vojno svećenstvo i priredio mu ovu zbirku propovijedi. Da bude zbirka brže gotova zamolio je pomoć u druga si i kolege biskupa Kepplera i vrsnoga propovijednika Dondersa. Od ove trojice svaki je doprineo po jednu četvrtinu, a četvrtu četvrtinu ostali suradnici. Imade u ovoj zbirci oko 140 propovijedi. Oko 50 ih je za nedjelje i svetkovine, 12 ih je o vjeri, 12 o vojničkim vrlinama, 12 prigodnih za sv. isповijed i sv. pričest, 10 ih je za prigodne vojničke svetkovine (rodeni dan carev), 5 ih je za bolnice, 32 su nadgrobna govora, i 12 za posebne prigode. Ove su propovijedi kratke, ali jezgrovite; one nedjeljne i svetkovinske nešto dulje, potpunije obrađene, ali one prigodne su sasvim kratke. U tim propovijedima nema pustih fraza, mnogozvučne retorike, ni pripovijetki, ni primjera; tu je svaka riječ živa vatra, koja upali, kao mač, koji rani. Ne radi se tu, koja je propovijed ljepša, umjetnije izgrađena, retorički savršenija od druge; nego se radi tu, da se borioćima lifra iz „hinterlanda“ municija, è da uzmognu proeliari proetia Domini. Glavno je da svećeniku sugeriraš misao, da mu podaš gradiva, da on to prisvoji i predade govorom, ili da misao izgradi, proširi, da gradivo nađe i upotrebi. Ova èe knjiga osim momentane pomoći vojnim svećenicima ostati ujedno spomenik, da je Božija riječ odzvanjala i bojnim poljanama, da je podavala hrabrost junacima, da je moćno djelovala na duše, tješila ih u tjeskobama i dizala u nebeske visine. Zaista dostojna katoličkoga biskupa zamisao, da kao vrhovni pastir govori na usta svojih svećenika, da ih uči i pomaže u tako teškoj i napornoj službi kao što je vojnička. Ova je knjiga jamačno među svojim dosadanjim, što su za ovoga rata svijetlo ugledale, najvažnija i najvrijednija. *Dr. Pazman.*

Cladder Hermann J. i Haggeney Karl: In der Schule des Evangeliums. Betrachtungen für Priester. U 16-i Freiburg im Breisgau. Herdersche Verlags-

handlung. Fünftes Bändchen: Im Kreise der Jünger. Cijena M 2'40, vez. M 3'20. Sechstes Bändchen: Der Entseheidungskampf in Jerusalem. Siebtes (Schluß-) Bändchen: Der Ausgang des Meßianischen Kampfes. Cijena M 3, vezano M 3'80.

Pomenuti pisci, kako je već poznato čitaocima B. S., preduzeli su si za zadaću, da istumače evanđelje sv. Mateja u formi razmišljanja. Peti svezak obuhvata 16, 17, 18, 19 i 20 poglavlja Matejeva evanđelja. Općeniti naslov cijele knjige jest: Im Kreise der Jünger — među učenicima. Gospodin još uvijek naučava i to svoje učenike upozorujući ih na suprotivštine što ih čekaju u svijetu. Zatim osniva Crkvu svoju, zauzima se za malenu djecu, slabe, zabludjele i grješnike, i naučava kršćansku savršenost. — Šesti svezak obuhvata 21.—25 glave istoga evanđelja. Gospodin se nalazi usred svojih protivnika — farizeja, i on ih napokon mačem riječi svoje pobjegjuje. — Zadnji svezak obuhvaća tri zadnje 26, 27, 28 glave. Gospodin se nalazi u rukama svojih bijesnih protivnika, koji ga na križ razapinju... ali dolazi na koncu uskrснуće.

Razmišljanja su jezgrovita, otkrivaju mnogo nejasno mjesto u Sv. Pismu, predočuju jasno tadanje prilike, samo su odviše spekulativna, tako da za samu molitvu i nutarnji poticaj na čuvstva gotovo sasvim manjka svaka uputa. Više su doktrinarno djelo nego li asketsko. Preporučujem. *Dr. Pazman.*

Dr. theol. Friedrich Andres: Die Engellehre der griechischen Apologeten des zweiten Jahrhunderts und ihr Verhältnis zur griechisch-römischen Dämonologie. U 8-ini XX. — 183 str. Cijena 6 Mk. Izašlo 1914. kod: Verlag von Ferdinand Schöningh, Paderborn (Njemačka).

Ovo je naslov lijepoga djela, što su ga glasoviti katolički učenjaci Dr. A. Ehrhard i Dr. J. P. Kirsch uvrstili u svoju daleko poznatu zbirku rasprava za povjest kršćanske književ-